

CIRCULAR SOBRE L'ESTACIÓ DEPURADORA D'AIGÜES RESIDUALS DELS MUNICIPIS DE PALAMÓS, PALAFRUGELL, CALONGE, VALL-LLOBREGA I MONT-RÀS.

Girona, 10 de maig de 2006

Introducció

Arran de les notícies relatives als col·lectius Arítjol, Plataforma Salvem Castell i Plana de l'Aubi, Grup de Defensa del Ter, Salvem el Crit i Salvem l'Empordà aparegudes en els mitjans de comunicació gironins de premsa escrita, en què es qüestiona des del funcionament de l'estació depuradora d'aigües residuals (EDAR) de Palamós, Palafrugell, Calonge, Vall-llobrega i Mont-ràs (d'ara en endavant, EDAR de Palamós) fins a la supervisió realitzada per l'Agència Catalana de l'Aigua (ACA) tant del funcionament de la pròpia EDAR com de l'estat de la riera d'Aubi i de la qualitat de les aigües de bany de la platja de Castell, el Consorci de la Costa Brava es veu amb l'obligació d'adreçar-se als ajuntaments consorciats a través d'aquesta circular. En ella s'aporta informació objectiva i perspectiva històrica a les qüestions que han estat motiu de controvèrsia mediàtica.

La protecció de la platja de Castell

Des de 1985, l'EDAR de Palamós dona servei de tractament de les aigües residuals als municipis de Calonge, Palamós, Vall-llobrega, Mont-ràs i Palafrugell. La posada en servei d'aquesta instal·lació va suposar la culminació d'una sèrie d'actuacions en matèria de sanejament bàsic en la zona, que van servir per minimitzar els abocaments d'aigües residuals al medi i millorar la qualitat sanitària i ambiental. Cal recordar que a inicis dels anys 80 la platja de Castell va estar tancada al bany per causa de la contaminació microbiològica produïda pels abocaments dels nuclis de Palafrugell i Mont-ràs a la riera d'Aubi. Com a mesura i obra d'urgència mentre s'abordava la construcció de l'estació de tractament d'aigües residuals, l'any 1981 entrava en servei l'emissari submarí de Cala Castell, que va servir per millorar la qualitat microbiològica de la platja, en treure els abocaments de la riera d'Aubi i dur-los mar endins, lluny de la zona de bany. La posterior entrada en servei de l'EDAR l'any 1985 va permetre reduir entre un 90 i un 95 % la càrrega orgànica abocada per l'emissari submarí, mesurada a partir de paràmetres com la demanda bioquímica d'oxigen i la matèria en suspensió, i va servir per retornar la salubritat perduda a l'esmentada platja i possibilitar que fós zona de gaudi per a la població. Per tant, les infraestructures de sanejament de la zona, no solament no afecten negativament l'espai protegit de Cala Castell, sinó que n'han millorat de manera notable la situació en la que es trobava fins a inicis dels anys 80. O, dit d'altra manera, l'EDAR de Palamós i l'emissari submarí són eines essencials per al manteniment de la salubritat i de la protecció de la platja de Castell. Així doncs, igual que un hospital no és percebut per la població com una zona de risc per a la salut pel fet de ser el punt de concentració de múltiples malalties, sinó que és l'equipament al qual la gent acudeix per

curar-se, una EDAR no és un focus d'insalubritat i d'afeccions mediambientals, sinó que és la instal·lació que precisament assegura que ambdues quedin minimitzades.

La capacitat de tractament

L'augment de població en els 5 municipis connectats al sistema de sanejament de l'EDAR de Palamós ha comportat un gradual increment estival de cabals, fins a arribar a uns valors propers (32.000 m³/dia, màxim històric del mes d'agost de 2005) al valor de disseny de l'EDAR (33.000 m³/dia). Aquests cabals tan sols s'enregistren durant els dies centrals del mes d'agost, de manera que durant la major part de l'any a aquesta instal·lació li arriba un volum diari d'aigua que es situa entre els 10.000 i 15.000 m³/dia, és a dir, entre una meitat i un terç de la capacitat màxima de tractament. Paral·lelament, però, s'han detectat patologies estructurals en alguns elements de la instal·lació, alhora que han aparegut innovacions tecnològiques per a un millor tractament de les aigües residuals. Tot això va dur al CCB, ja el maig 2001, a la publicació al DOGC d'un anunci de concurs de redacció del projecte de reforma i ampliació de l'EDAR de Palamós i d'altres elements del sistema de sanejament, com el sobreeixidor del clavagueram de Palafrugell. Aquest anunci va haver de ser retirat un mes després (juny de 2001) per indicació de l'ACA, qui en va assumir la responsabilitat de la seva tramitació i execució. Entre 2001 i 2004, l'ACA va redactar un projecte de reforma i ampliació de l'EDAR de Palamós, i al 2005 la pròpia ACA comunicava que aquestes actuacions quedaven desprogramades després de rebre determinades al·legacions en contra. Recentment, i per aprovació unànime tant de la Junta General del CCB com del Consell de Direcció de l'ACA, aquest any 2006 va quedar aprovat el PSARU Costa Brava, en el qual es preveu iniciar un projecte de millora de l'actual EDAR a partir del 2009.

Tant allò que es proposava el 2001 com el que es proposa en aquest PSARU Costa Brava són les actuacions que han de solucionar els problemes detectats fins el moment en l'EDAR de Palamós. Alhora, han de servir per adequar la instal·lació a la realitat urbanística, demogràfica i tecnològica actuals i donar resposta al sanejament i depuració de les aigües residuals d'aquests municipis a curt i mitjà termini i, per què no, permetre també la recuperació de part dels cabals tractats. La no realització d'aquesta reforma i ampliació produiria un agreujament i una perpetuació dels problemes actuals, cosa que aniria en contra de la salut pública i dels interessos dels ciutadans en general.

La ubicació de l'EDAR

La ubicació de l'EDAR va ser una decisió llargament debatuda als inicis dels ajuntaments democràtics. Inicialment es treballava amb la hipòtesi de construir dues EDAR, però finalment es va optar per fer-ne una de sola en l'emplaçament actual, cosa que va rebre l'aprovació formal de tots els plens municipals. A l'entorn d'aquesta instal·lació que porta 21 anys en funcionament hi ha tota una sèrie de clavagueres, col·lectors i estacions de bombament que van en una determinada direcció en funció de l'orografia i dels pendents

existents en la zona, que no poden ser ignorats. Cal ser conscients, doncs, que una instal·lació d'aquesta mena no és una tenda de càmping que es pot plegar i canviar de lloc segons el parer del moment. Per altra banda, l'indret en el que es troba l'EDAR de Palamós va ser triat per ser el paratge en el que menors eren les potencials molèsties als veïns, ja que era una zona pràcticament despoblada. Atesa la realitat urbanística dels cinc municipis, no coneixem cap altra zona equivalent a l'actual on situar l'EDAR i que tingui un menor nombre de veïns al voltant, de manera que, paradoxalment, qualsevol altra ubicació podria ser motiu encara de més queixes ciutadanes, especialment si es construís més d'una EDAR. Per aquests motius, el CCB afirma que qualsevol opció que no passi per una reforma i ampliació de la instal·lació actual provocaria una despesa de diners públics tan desmesurada com innecessària.

La inundabilitat

Pel que fa a la riera d'Aubi i a la ubicació de l'EDAR en una zona que ha sofert inundacions, cal aclarir el concepte de zona inundable i parlar de la significació ecològica del tram d'aquesta riera del qual n'és veïna l'EDAR. Històricament, el curs natural de la riera d'Aubi feia que aquesta desemboqués entre els termes municipals de Calonge i Palamós, una zona de notable trànsit i ús social. Posteriorment es va decidir desviar el curs de la riera per dur-la fins a la que aleshores era una cala escassament urbanitzada i allunyada de les poblacions, com la Cala Castell. El tram de la riera d'Aubi proper a l'EDAR és un canal artificial, amb motes artificials i absolutament rectilini, sense els elements naturals presents en les rieres naturals (petits meandres, bosc de ribera, etc.), fins que més avall s'ajunta amb la riera local que acaba a la platja. En aquest entorn de l'EDAR, la riera d'Aubi té un relatiu interès paisatgístic ni ecològic, si bé aquest augmenta a mida que s'aproxima cap a la platja, on hi acaba format la bassa de Cala Castell.

Així doncs, no és que l'EDAR estigui en una zona inundable, entesa com la zona paral·lela als rius i rieres i no alterada en la qual s'hi instal·la el bosc de ribera, sinó que està en una parcel·la que s'ha inundat quan el volum d'aigua circulant pel tram artificial de la riera d'Aubi ha superat el nivell de les motes existents. Des de 1985, això ha succeït en episodis d'inundacions generalitzades arreu de la comarca (per exemple, octubre de 1994). Argumentar que l'EDAR està situada en zona inundable d'alt valor ecològic pel fet que en moments de catàstrofes naturals -com són les inundacions generalitzades- la parcel·la de l'EDAR s'hagi inundat també, mostra, en la més lleu de moltes possibles les interpretacions, un grau de desinformació alarmant.

Els sobreixidors

Tots els col·lectors, les estacions de bombament i les EDAR estan dissenyats per a uns cabals punta que contemplen, per a una determinada zona, la recollida i tractament de la producció màxima horària d'aigües residuals, no sols del present, sinó la que es pugui produir en un horitzó de futur a mig termini. A més, aquestes instal·lacions se solen dissenyar incloent-hi en

els càlculs un coeficient generós per admetre les aigües plujanes recollides en els episodis d'intensitat habitual. Quan les pluges superen determinat nivell d'intensitat, necessàriament cal que aquests sobreeixidors actuïn per evacuar l'excés d'aigua, ja que d'altra forma tota la xarxa de sanejament entraria en càrrega i l'aigua sortiria per altres punts (les tapes dels registres, els imbornals, els vàters de les cases), amb un perjudici social i ambiental indiscutiblement pitjor.

No obstant, és cert que l'entrada en servei dels sobreeixidors durant els episodis de pluges intenses comporta l'abocament al medi no solament de la barreja d'aigües plujanes i residuals, sinó que l'anomenada "primera rentada" (*first flush*) provoca la sortida d'altres residus presents en les aigües residuals, com plàstics, palets de neteja de les orelles, etc. L'espectacularitat d'aquests episodis fa que el principal impacte sigui fonamentalment visual, per la presència d'una brutícia que de vegades queda en indrets poc accessibles i que no es pot recollir fàcilment. Per altra banda, que els sobreeixidors entrin en servei periòdicament —és a dir, facin la funció per a la qual van ser dissenyats— no significa necessàriament que s'hagi produït una gestió permanentment negligent d'aquestes instal·lacions. No obstant, atès l'augment de cabals observats en aquest sistema de sanejament al llarg dels darrers anys, el PSARU Costa Brava incorpora accions per a reduir l'entrada en servei dels esmentats sobreeixidors en un futur a mig i llarg termini.

La transparència

El CCB practica una política de total obertura de portes de les seves instal·lacions, com ho proven les desenes de visites guiades que es realitzen anualment. Aquestes visites compten amb un servei de guiatge —gratuït per als grups provinents dels municipis consorciats, però obert a tothom qui ho desitgi— realitzat per tècnics de La Copa SCCL., una cooperativa de projectes ambientals sorgida de l'Associació de Naturalistes de Girona (ANG), entitat amb la qual el CCB hi té un conveni des de 1996. Per altra banda, el CCB té operativa una pàgina web (<http://www.ccbgi.org>) que conté informació sobre el funcionament de les seves instal·lacions, incloent els cabals tractats i la qualitat de les aigües d'entrada i de sortida de les diverses instal·lacions.

La importància de la zona de Cala Castell i la Cala del Crit

El CCB participa de la idea que la zona compresa entre la Cala Castell i Cap Roig, amb la plana de l'Aubi inclosa, és una de les zones més ben conservades i, per tant més agraïdes, del conjunt de la Costa Brava. Va ser catalogada com a Espai d'Interès Natural pels seus valors paisatgístics i ecològics, però alhora presenta valors de tipus cultural i turístic. Les actuacions realitzades fins el moment en matèria de sanejament i aquelles proposades per als propers anys no només no van en contra d'aquests valors, sinó que els protegeixen i els mantenen, per al gaudi de la població actual i de les generacions futures.